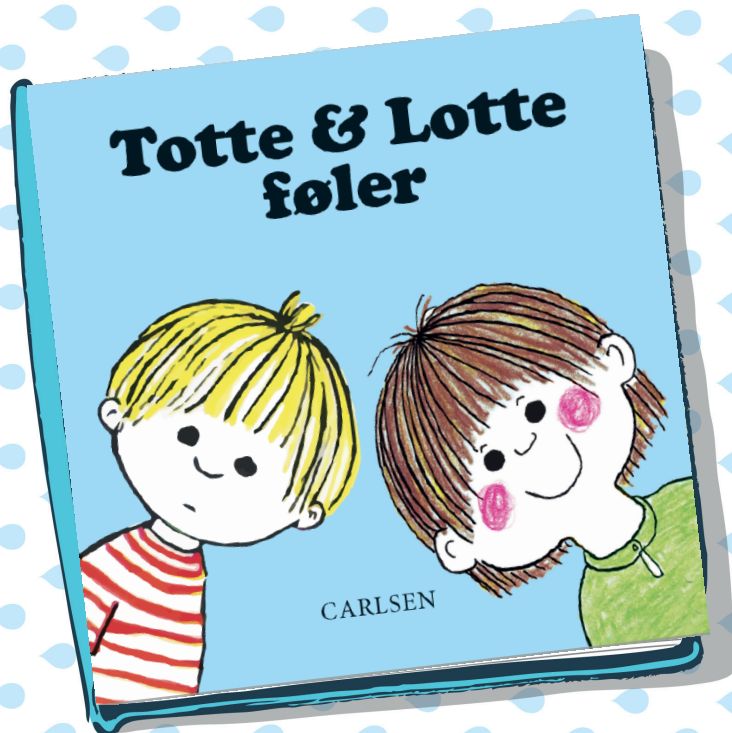

Sproggavens bogfolder til

Totte & Lotte føler

Velegnet til børn med en sproglig udvikling svarende til 1-2 år

Sproggaven i Fredensborg Kommune

FREDENSBORG
KOMMUNE

Bag om bogfolderen

I Fredensborg Kommune ønsker vi at styrke alle børn i at udvikle gode og alderssvarende literacy-kompetencer. Derfor har vi udviklet Sproggaven.

Dette er én af de i alt 16 bogfoldere, der er udarbejdet i Sproggaven. Heri kan du læse om, hvordan man arbejder med "udvidet dialogisk læsning" af børnebogen *Totte & Lotte føler*.

Denne bogfolder er udarbejdet af læsekonsulent Marianne Aaen Thorsen i foråret 2020.

Bogfolderen henvender sig til pædagoger og andre, der arbejder med Sproggaven og 0-6-årige børns udvikling af sprog- og literacy-færdigheder.

Hent de 16 bogfoldere – og Sproggavens øvrige materialer – på:

Fredensborg Kommunes hjemmeside
www.fredensborg.dk

Nationalt Videncenter for Læsnings hjemmeside
www.videnomlaesning.dk

Illustrationer: Anne Pedersen.
Layout: Nanna Madsen.

Udgivet af Center for Skole og Dagtilbud, Fredensborg Kommune.

Tak til forlaget Carlsen samt til forfatter og illustrator Gunilla Wolde, som venligst har givet tilladelse til at anvende forsidebilledet fra bogen *Totte & Lotte føler* (2019).

Henvendelser vedr. bogfolderens indhold:

Læsekonsulent
Marianne Aaen Thorsen,
tlf. 7256 2277,
e-mail: mtho@fredensborg.dk

Henvendelser vedr. Sproggaven:
Pædagogisk konsulent
Susanne Søholt, tlf. 7256 5551
e-mail: suss@fredensborg.dk

Pædagogisk konsulent
Lotte Mosbæk, tlf. 7256 2287,
e-mail: lomo@fredensborg.dk

Læs bogfolderen grundigt

Denne bogfolder giver dig inspiration til, hvordan du kan arbejde med udvidet dialogisk læsning af børnebogen *Totte & Lotte føler*.

Du kan læse om:

- Hvad du skal vide, inden du går i gang
- De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- De 10 fokusord til bogen
- Dialog om bogen samt literacy-fremmende aktiviteter
- Forældresamarbejde

Læs bogfolderen grundigt, inden du går i gang med den udvidede dialogiske læsning.

Du kan også bruge den som opslagsbog, hvis du har brug for inspiration til dit sprogarbejde.

Hent mere viden og inspiration til dit arbejde i Sproggaven - *Håndbog i udvidet dialogisk læsning* (se Sproggavens materialer sidst i folderen).

Vi opfordrer til, at det pædagogiske personale med jævne mellemrum sammen reflekterer over arbejdet med Sproggaven. [Sproggavens skema over børns sproglige udvikling](#) kan anvendes i disse drøftelser.

Det er også en god idé sammen at reflektere over, hvordan I kan udvikle et sprogligt udviklende læringsmiljø i dagtilbuddet, der styrker det enkelte barns literacy-udvikling bedst muligt.

Indhold

Bag om bogfolderen.....	2
Læs bogfolderen grundigt.....	3
Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre.....	5
Før du går i gang.....	6
De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg	7
Fase 1: Læs og lyt	7
Fase 2: Læs og snak	8
Fase 3: Læs og leg.....	8
De 10 fokusord.....	9
Fokusord til Læs og lyt	10
Fokusord til Læs og snak	10
Fokusord til Læs og leg.....	11
Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord.....	12
Støt børnenes udtale og forståelse	12
Gruppering af fokusord.....	13
Den sprogdudviklende dialog	14
Lukkede og halvåbne spørgsmål	15
Literacy-fremmende aktiviteter.....	16
Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift	17
Aktiviteter, der styrker ordforråd.....	17
Aktiviteter, der styrker opmærksomhed på lyd og rytme	18
Aktiviteter med krop og bevægelse	18
Aktiviteter med digitale medier.....	19
Kreative aktiviteter og udtryksformer	19
Samarbejde med forældrene	21
Bogkuffert	22
Lad forældrene følge med i arbejdet.....	22
Sproggavens materialer	24

Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre

Stærke sproglige kompetencer har afgørende betydning for børns muligheder for at udvikle sig personligt, socialt og læringsmæssigt. Både i dagtilbuddet, i skolen og senere i livet.

Der er påvist sammenhæng mellem størrelsen af et barns ordforråd i 0-6-års alderen og dets faglige udvikling gennem hele skoleforløbet. Ligeledes har det betydning, at et barn tidligt lærer at kommunikere og udtrykke sig. Enten ved at tegne, bruge symboler eller skrive kruseduller og bogstaver.

Det siger næsten sig selv, at sprogarbejdet i dagtilbud skal være et højt prioriteret område. Det er det i Fredensborg Kommune, og derfor har vi udviklet Sproggaven.

Sproggaven er en gave til børn, pædagoger og forældre.

I sin kerne består den nu af en håndbog, 16 børnebøger og 16 bogfoldere, der introducerer til metoden udvidet dialogisk læsning. Ud over det er der udviklet en lang række øvrige materialer og pædagogiske tiltag i institutioner, der understøtter arbejdet med Sproggaven.

I udvidet dialogisk læsning er:

- der tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- fokusord nøje udvalgt ud fra en teori om børns sproglige udvikling
- den dialogiske læsning udvidet med lege og aktiviteter

Materialet er udviklet i et samarbejde mellem pædagoger og ledere fra kommunens dagtilbud samt konsulenter fra Center for Skole og Dagtilbud. Nationalt Videncenter for Læsning har ydet konsulentbistand.

Før du går i gang

Om *Totte & Lotte føler*

Er Lotte gal, eller er hun glad?

Er Totte ked af det, eller er han glad?

Bogen har ingen egentlig handling, men præsenterer situationer, hvor Totte og Lotte er i forskelligt humør. Følelserne og situationerne er genkendelige for de allerfleste af de yngste børn.

Bogens sprog er meget enkelt og knyttet til børnenes nære verden.

I *Totte & Lotte føler* får børnene mulighed for at forstå ord for følelser som glæde, vrede og at være ked af det og for at genkende grundfarverne. Det understøttes af bogens meget enkle tegninger og klare farver.

Tilpas sprogarbejdet til din børnegruppe

Tilpas sprogarbejdet med *Totte & Lotte føler* til din børnegruppe. I *Sproggaven – håndbog i udvidet dialogisk læsning* kan du hente viden og inspiration til det.

Da bogen ikke har en historie og derved adskiller sig fra de øvrige

bøger i Sproggaven, vil denne bogfolder også være lidt anderledes end de øvrige bogfoldere i Sproggaven.

Bogen egner sig godt som den første bog i Sproggaven, som børnene får læst.

Som i alt pædagogisk arbejde er det vigtigt, at du som voksen er bevidst om din betydning for og indvirkning på det pædagogiske læringsmiljø. Samspil og relationer mellem børn og voksen og børnene imellem er med til at understøtte et rigt sprogligt miljø.

Planlæg den udvidede dialogiske læsning:

- Læs bogen selv og øv dig i at læse den op med indlevelse og tydelig udtale.
- Understreg fokusordene og skriv fokusord til i teksten (se under afsnittet Fokusord, hvilke ord der skal tilføjjes).
- Planlæg dine spørgsmål.
- Vælg aktiviteter (se under afsnittet Literacy-fremmende aktiviteter).
- Vær opmærksom på, at nogle af aktiviteterne kræver genstande. Find og medbring disse.

De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg

Fase 1: Læs og lyt

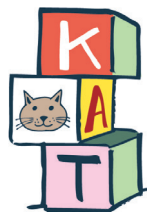
1. Lad børnene have bogen i hænderne.
Hjælp dem med at vende bogen rigtigt, vende siderne og se på billederne.
Nogle børn kender måske Totte og Lotte. Spørg til det.
2. Tag en side ad gangen. Vis billedet og peg: "Se Lotte (eller Totte). Er Lotte gal?"
Vis følelserne med din mimik, stemmeføring og også gerne fagter.
"Se Lottes mund" - og vis selv en glad mund. "Er Lotte glad?"
3. Bagefter kan du/børnene pege på noget i billederne til hver side, som børnene bliver optaget af, og som I sætter ord på.
Tag fat på de første fokusord eller introducer dem undervejs i denne fase.

Fase 2: Læs og snak

1. Vis hvert billede fra bogen - et ad gangen.
2. Lad børnene pege på billederne og snakke med. Spørg dem, om Lotte/Totte er vred/gal, glad eller ked af det.
Tal med dem om billederne og brug eventuelt spørgsmål under afsnittet Den sprogdvklende dialog på side 14.
3. Arbejd med de næste fokusord.

Fase 3: Læs og leg

1. Lad børnene pege på billederne i bogen og sige enkelte ord til billederne. Du følger børnenes spor og udvider deres ytring til korte sætninger.
2. Arbejd med de sidste fokusord til bogen.
3. Igangsæt lege og aktiviteter til at styrke børnenes literacy-kompetencer. Vælg mindst én aktivitet under hver overskrift (se afsnittet Literacy-fremmende aktiviteter).

De 10 fokusord

De 10 fokusord, der er udvalgt til arbejdet med *Totte & Lotte føler*, er listet nedenfor.

Vær opmærksom på, at ikke alle fokusordene står direkte skrevet i bogen.

Ordene er fordelt på oplæsningens tre faser (Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg).

Ved at arbejde med få ord ad gangen får børnene langt bedre mulighed for at tilegne sig ordene, end hvis de skulle lære alle fokusordene på én gang.

Ordene præsenteres sammen med en række forslag til, hvordan man kan arbejde med dem.

Hvis din børnegruppe har gavn af at lave aktiviteter med nogle af fokusordene, inden de hører historien første gang, så kan I gøre det.

Du støtter børnenes tilegnelse af ordene ved at sige dem korrekt igen og igen - mindst 100 gange - og ved at understøtte med tydelig gestik og mimik.

Fokusord til Læs og lyt

1. MUND

Peg på Lottes mund og sig: Se Lottes mund!

Peg på din egen mund: Jeg har også en mund. Hvor er din mund? Lad børnene pege på deres munde.

Her kan du også lade børnene se på sig selv i et spejl og pege på deres munde.

2. SMILER

Fortsæt gerne hende ved spejlet og hav bogen med: Se Lotte. Lotte smiler. Jeg kan også smile. Jeg smiler med min mund. Kan du smile?

Lad børnene smile og se sig selv i spejlet.

3. GLAD

Se Lotte. Lotte smiler. Lotte er glad.

Smil selv og sig: Jeg er glad. Jeg smiler.

Spørg hvert barn: "Er du glad?"

4. VRED eller GAL

Du må vurdere, om du vil sige, at Lotte er vred, eller at hun er gal.

Lydligt er ordet gal mere tydeligt end ordet vred, så det kan være nemmere for børnene at opfange lyden af ordet gal.

Peg på Lotte, som holder sin bamse: Se Lotte. Smiler Lotte? Er Lotte glad? Nej, Lotte er gal.

Vis hvordan munden vender nedad, når man er gal (vred). Overdriv gerne din mimik, som viser, at du er gal. Du kan opmuntre børnene til at efterligne dig.

Hvad holder Lotte? Ja, hun holder sin bamse. Lotte siger: Det er min bamse. Du må ikke tage min bamse. Lotte er gal.

Er du gal (vred)?

Fokusord til Læs og snak

5. KLODSER
 Se Totte. Hvad har han? Totte har klodser.
 Lad børnene få klodser og bygge små tårne.
 Se Tottes tårn er væltet.
 Klodserne ligger på gulvet.
6. KED AF DET
 Totte er ked af det.
 Prøv at vise med din mimik og sig med "ked-af-det"-stemme, at Totte er ked af det.
 Er du ked af det?
7. ARM
 Se Totte gør sådan her med armene. Kan I også gøre sådan?
 Hvor er din arm? Spørg hvert barn og bed dem pege på deres arme.
8. HÅND
 Hvor er din hånd? Lad børnene pege på deres hænder?
 Er de rene eller beskidte?
 Lav gerne en aktivitet, hvor I vasker hænder:
 Melodi: Mester Jacob
Vaske hænder, vaske hænder
Sæbe på, sæbe på
Hænderne bli`r rene,
Neglene bli`r pæne
Gnub og skrub, gnub og skrub.

Fokusord til Læs og leg

9. MAVEN
 Peg på din mave: Se, det er min mave. Hvor er din mave?
 Lad børnene pege på deres maver.
 Nu skal vi ned at ligge på maven. Nu ligger vi på maven.
10. RYG
 Nu triller vi om på ryggen. Nu ligger vi på ryggen.
 Og så skal vi op at sidde igen.
- Eller I kan fortsætte med at trille rundt, så I skiftevis ligger på maven og ryggen. Husk hele tiden at ledsage jeres bevægelser med ord.

Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord

Det er oplagt at inddrage ord, som din børnegruppe bliver optaget af undervejs og så arbejde med dem som ekstra fokusord til bogen.

Under afsnittet Literacy-fremmende aktiviteter her i bogfolderen kan du hente inspiration til selv at lave aktiviteter med de ekstra fokusord, så børnene får så megen viden om ordene som muligt – selvfølgelig afhængigt af deres sproglige udvikling.

Hvis din børnegruppe har brug for, at du skifter et eller flere af de 10 fokusord i bogfolderen ud med andre, skal du være meget opmærksom på, om det eller de nye fokusord fører børnenes sproglige udvikling videre.

Det anbefales, at du vælger nye fokusord ud fra disse kriterier:

- Børnenes sproglige udvikling
Hent inspiration i Oversigt over sproglig udvikling på [kommunens hjemmeside](#).
- Anvendelighed
De valgte fokusord skal være brugbare for børnene. Børnene skal kunne bruge dem i deres livsverden, dvs. i naturlige samtaler.

- Tilegnelsesform

De yngste børn har i højere grad brug for at bruge deres sanser til at forstå ordenes betydning. De ældste børn kan derimod have gavn af fokusord, hvor de skal bruge deres eget sprog til at forstå og forklare deres betydning.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du få mere viden om kriterierne i afsnittet "Valg af fokusord".

I Håndbogen kan du også få idéer til aktiviteter med dine nye fokusord i afsnittet "Hvad har børnene brug for at vide om et fokusord", så de fører børnenes sproglige udvikling videre.

Støt børnenes udtale og forståelse

Børn mellem 1 og 2 år vil have nemmest ved at sige ord, der starter med m, p, b, d, n, s, a, e, i, o og u.

Så derfor skal du ikke forvente, at børnene kan udtale fokusordene til denne bog. De vil nok også sige en forkortet udgave af ordene, fx "må" for "mund" og "ådde" for "Lotte". For at de kan få fat i lyden af hele ordet, er det meget vigtigt, at de hører dig udtale ordene meget tydeligt og utallige gange.

Det er også en god idé at lave jeres egne visuelle illustrationer til fokusordene. Det kan I gøre, imens I arbejder med fokusordene.

Med en iPad eller et digitalkamera kan I tage billeder eller lave små filmklip, som viser fokusordene, og som I kan hænge op på stuen i børnehøjde, fx billeder af glade børn, gale børn, børn som er kedede af det. Tal ofte med børnene om billederne.

Gruppering af fokusord

Du styrker børnenes tilegnelse af fokusordene, når du arbejder med 3 eller 4 fokusord ad gangen. Så det er derfor en fordel at arbejde med fokusordene i grupper, som på en eller anden måde kan passe sammen.

Du kan sagtens starte med at introducere de første fokusord inden eller sammen med din første oplæsning af bogen, hvis du vurderer, at din børnegruppe har brug for det.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du læse om baggrunden for gruppering af fokusordene.

Den sprogudviklende dialog

I den sprogudviklende dialog om bogen - og i det hele taget - er det vigtigt, at du følger børnenes interesse - hvor ser de hen og hvad peger de på.

Giv hvert barn tid og mulighed for at tale, pludre, bruge gestik og mimik. Sæt ord på barnets mimik og gestik og vær opmærksom på, om barnet bruger aldersvarende gestik.

Lyt til barnet - hvad vil barnet sige. Udvid og gentag det, barnet siger. Stil gerne opklarende spørgsmål, så du er sikker på, hvad barnet vil sige.

Brug selv enkle sætninger og tal meget tydeligt. Understøt din tale med tydelig mimik, gestik og stemmeføring.

Du kan forvente en stor udvikling i børnenes sprogforståelse, ordforråd og sætningsproduktion i perioden fra 1- til 2-års alderen.

De fleste 1-årige anvender ca. 3-15 ord, og de fleste 2-årige kan sige mindst 50 ord. Når barnet kan sige 50 ord, vokser dets ordforråd med stor hast.

Det er vigtigt, at barnet tilegner sig flere og flere ord. Hermed kan barnet sætte ord sammen til sætninger.

Du kan forvente, at de fleste børn op mod 2-års alderen kan sætte navneord og udsagnsord sammen til en sætning, hvorimod de 1-årige børn bruger enkeltord og senere udtrykker sig med to ord som fx "mere mælk".

Det er vigtigt at være opmærksom på de børn, som stadig kun bruger enkeltordssætninger efter 18 måneders alderen.

Børn taler i stigende grad, så det kan forstås af andre ud over den nære familie. Det er som regel muligt at forstå ca. 25% af barnets tale, når det er 1½ år gammelt. Når barnet er 2 år, vil 50-75% af barnets tale være forståeligt.

Lukkede og halvåbne spørgsmål

Det er bedst at bruge spørgsmålene sammen med bogens billeder og forskellige konkrete eller i forbindelse med konkrete handlinger.

Tilpas spørgsmålene og dialogen til din børnegruppe.

- Hvor er Lotte?
- Er Lotte glad?
- Er Lotte vred?
- Hvad har Lotte i armene?
- Er det Lottes bamse?
- Hvor er Lottes mave?
- Hvor er Lottes ryg?
- Hvor er din mave?
- Hvor er din ryg?
- Hvor er Totte?
- Er Totte gal?
- Er Totte ked af det?
- Er Totte glad?
- Hvor er Tottes mave?
- Hvad leger Totte med?
- Hvor er Tottes klodser?
- Hvor er (sig børnenes navne på skift)?
- Er du glad/gal/ked af det?
- Hvor er klodserne?
- Kan du finde den røde klods?
- Kan du finde den blå klods?
- Kan du finde den gule klods?
- Kan du finde den grønne klods?

Literacy-fremmende aktiviteter

Nedenfor finder du forslag til en lang række literacy-fremmende aktiviteter, som du kan igangsætte.

De er sorteret under overskrifter, der beskriver, hvilke literacy-kompetencer de især styrker.

Selv om flere af legene og aktiviteterne styrker flere literacy-kompetencer, står de kun nævnt under én overskrift.

De fleste af legene tager udgangspunkt i børnebogen eller i de 10 fokusord.

I legene kan du sagtens bruge andre og flere konkreter, som børnene kender, fx legetøj, en kop osv. Så du kan bruge aktiviteterne som idéer til flere lege.

Du kan styrke børnenes tilegnelse af fokusordene og mange flere ord, når du hele tiden er sproggiver ved at sætte ord på genstande og handlinger - både i aktiviteter, i lege og i de daglige rutiner. Alle børn, uanset sprogligt niveau, har brug for, at du taler med dem. Børnene skal høre og sige ordene mange hundrede gange for at tilegne sig dem.

Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift

Vælg en eller flere aktiviteter under hver overskrift. Rækkefølgen er underordnet.

Tilpas gerne aktiviteterne, så de passer til din børnegruppe. Du kan også udvikle og designe nye lege og aktiviteter for at styrke de literacy-kompetencer, som er nævnt i overskrifterne.

Aktiviteter, der styrker ordforråd

HVOR ER

Læg forskelligt velkendt legetøj eller velkendte konkreter på gulvet.

Spørg børnene: "Hvor er?"

Eller du kan sige: "Peg på ..." Eller spørge: "Hvad er det?", mens du peger på en bestemt konkret.

Du kan også lave aktiviteten, hvor børnene skal pege på deres mund, mave, arm, hånd osv. eller på hinandens mund, mave, arm, hånd osv.

GEMMELEG

Hav 3 eller flere velkendte konkreter og et viskestykke med. Benævn først konkreterne. Gem nu en af tingene under viskestykket.

Spørg børnene: "Hvor er?" eller "Hvad gemmer sig under viskestykket?"

I kan fortsætte legen med at gemme jer bag viskestykket i en tittebøh-leg.

NU KOMMER DER EN LILLE MUS

Din hånd er en lille mus, som løber hen over barnets fødder, ben, mave osv. Når musen kommer til et sted under barnets hage, kilderer den barnet.

Sig dette, når musen er på vej fra fødder til hage:

Nu kommer der en lille mus.

Nu løber musen på dine fødder.

Nu løber musen op ad dine ben.

Nu løber musen på din mave.

Nu løber musen på din hals - og kilde, kilde, kilde!

KRABBEN

Vis et billede eller film med en krabbe og tal om, at en krabbe kan nappe. Sid over for børnene og fortæl, at din hånd nu er en krabbe. Lad din hånd krabbe sig fremad over gulvet (trække fremad med fingrene først og træk så håndroden med.

Krabben kravler hen over gulvet, mellem børnene og til sidst napper den et barn i tærne, eller i benet, knæet, låret, armen, hånden osv.

Når krabben kravler hen over gulvet, siger du denne remse:

*Se den lille krabbe
Den vil gerne nappe
og nu kommer den til dig
Nappe nappe NAPPE.*

Mens du siger den sidste linje, napper du blidt et af børnene i en tå, en fod, et ben, en arm osv. Sig bagefter: "Ej så nappede krabben dig i tåen/foden/benet/armen/hånden osv. "

I denne aktivitet får I dermed mulighed for at benævne mange kropsdele.

Aktiviteter, der styrker opmærksomhed på lyd og rytme

I de følgende aktiviteter kan du ikke forvente, at børnene siger remserne helt. Det understøtter deres forståelse for ordene, når I laver fagter til.

HOVED, SKULDER, KNÆ OG FOD, KNÆ OG FOD

Peg på de forskellige steder på kroppen, imens I synger:

Hoved, skulder, knæ og fod, knæ og fod

Hoved, skulder, knæ og fod, knæ og fod

Øjne, ører, hage, næse, mund

Hoved, skulder, knæ og fod

HER ER HØJRE, HER ER VENSTRE
Melodi: Tingelingelater

*Her er hånden, her er armen,
her er maven, den er rund.
Her er hoved, hvor vi finder
øjne, ører, næse, mund.
Omme bagpå sidder ryggen
og hvor ryggen, den er slut
er min fine lille numse
den kan slå en kæmpe prut.*

Rør ved de forskellige steder på kroppen, mens I synger. Prøv til sidst at lave pruttelyd med munden.

HVERDAGSLYDE OG DYRELYDE

Aktiviteten går ud på at blive opmærksom på lyde og efterligne dem, hvis det kan lade sig gøre. Dyrelyde er velegnede - men også andre sjove hverdagslyde kan bruges, som fx fra en bil, et toilet der skyller ud, en klokke, gråd, latter.

Du kan bruge en bog med dyr eller brug legetøjsdyr. Du kan måske også finde en app med dyr og deres lyde.

Aktiviteter med krop og bevægelse

Aktiviteterne styrker børnenes kropslige forståelse af ordene.

LEG MED RASLÆG

Giv hvert barn og dig selv et raslææg. Nu skal I gemme raslæægget et sted på kroppen, fx

på maven, bag ryggen, på hovedet osv.

Når I har gemt ægget, kan I synge denne sang.

Melodi: "Tommelfinger

tommelfinger hvor er du?":

Rasleæg - rasleæg - hvor er det?

På min mave - på min mave.

Rasle - rasle - rasle.

Tag ægget frem og rasl med det, når I synger "Rasle - rasle - rasle".

HVOR ER CREMEN

Aktiviteten går ud på, at du giver børnene en klat creme på næsen, kinden, panden osv. Det kan fx være solcreme, hvis I alligevel skal ud bagefter. Børnene skal se sig selv i spejlet under aktiviteten.

Hvor er cremen? Hvad skal barnet gøre med cremen? fx smøre den ud, tage noget af den på fingeren.

LEG MED RISPOSER

Hav en rispose til hvert barn.

Aktiviteten går ud på at sidde på, stå på eller gå med posen på forskellige steder på kroppen uden at tabe den, fx på skulderen, på hovedet, i hånden.

Alt efter børnenes motoriske udvikling kan I gå forlæns, baglæns og sidelæns. I kan gå rundt om noget eller fra et sted til et andet. Sæt hele tiden ord på, hvad I gør.

BYGGE MED DUPLO

Lad børnene bygge små tårne eller andet med store klodser og sæt ord på imens. Brug også gerne ord for farverne: rød, gul, grøn og blå.

Aktiviteter med digitale medier

KNOCK KNOCK FAMILY

Appen er gratis og er velegnet til børn fra 1 år. Appen er en form for tittebøh-leg. Inden du går i gang, er det nødvendigt at tilpasse den til din børnegruppe ved at tilføje billeder af børnene eller af velkendte genstande og lyde. Så det kræver lidt forberedelse.

Når børnene og du leger med appen og hører banket på døren i appen, skal I gætte, hvem der banker.

Kreative aktiviteter og udtryksformer

Kreative aktiviteter, såsom at tegne, male, spille spil, lege, spille teater samt tage på ture ud af huset og til biblioteket, kan bruges til at understøtte børnenes forståelse og tilegnelse af fokusordene og andre sproglige færdigheder.

FARVER

Lad børnene male med rød, grøn, gul og blå og sæt ord på de farver, de hver især vælger at bruge.

LAV HÅND- ELLER FODAFTRYK

Lad børnene lægge maling på deres hånd eller fod og sætte deres hånd- eller fodaftryk på et stykke papir. Støt børnene i at benævne de farver, de vælger.

Hæng børnenes hånd- og fodaftryk op på stuen i børnehøjde og tal med børnene om deres forskellige aftryk. Ord som "hånd" og "fod" samt "min" og "din" og de forskellige farver indgår naturligt i samtalen om aftrykkene.

Skriv børnenes navne ved deres hånd- og fodaftryk og fortæl børnene, at deres navn står dér, og at det viser, hvis hånd- eller fodaftryk det er.

VASKE HÆNDER

Når børnene vasker hænder, kan I synge sangen på melodien "Mester Jakob:

*Vaske hænder, vaske hænder
Sæbe på, sæbe på
Hænderne bliver rene
Neglene bliver pæne
Gnub og skrub, gnub og skrub*

Samarbejde med forældrene

Forældrene er børnenes primære sproggivere, og hvis *Totte & Lotte føler* ikke kun læses i dagtilbuddet, men også derhjemme, styrker det barnets sprogudvikling yderligere. Forældrene er derfor vigtige samarbejdspartnere i Sproggaven, ligesom de er det i dagtilbuddets øvrige sprogarbejde.

Det er dagtilbuddets opgave at opfordre forældrene til at læse sammen med deres børn. Det er også i dagtilbuddet, at forældrene kan orientere sig om, hvor vigtig dialogisk læsning er for barnets sprogudvikling.

Derfor gælder det om at give forældrene let og synlig adgang til viden og inspiration. Det kan for eksempel gøres ved at:

- præsentere *Totte & Lotte føler* og vise oplæsningsmetoden til forældrene på et forældremøde
- placere bogen på et sted, hvor forældrene opholder sig, når de skal hente deres barn
- informere om bogen og metoden på en digital platform.

Til hver bog i Sproggaven er der udviklet en guide til forældre. Den fortæller kort, hvad dialogisk læsning er. I guiden får forældrene

forslag til dialogen med deres barn om bogen, og de får også forslag til, hvordan de kan tale om bogens fokusord og lave forskellige lege og aktiviteter.

Det fulde materiale kan ses sidst i bogfolderen.

Bogkuffert

Hvis forældrene også læser bogen derhjemme med deres børn og taler om de samme fokusord, forstærker det børnenes muligheder for at tilegne sig ordene. Herved udvikler børnene deres sproglige kompetencer i højere grad end ellers.

Flersprogede forældre kan tale på deres modersmål med deres barn om billederne i bogen og om fokusordene. Når barnet først kender et fokusord på sit modersmål, kan barnet bedre tilegne sig det pågældende fokusord på dansk.

Det er derfor en god idé, at dagtilbuddet laver udlån af bøgerne – for eksempel i form af bogkufferten. Bogkufferten kan rumme en eller flere af disse ting:

- Forældreguide til bogen
- *Totte & Lotte føler*
- Billeder, forslag til flere lege og eventuelle genstande, der understøtter børnenes tilegnelse af fokusordene

Lad forældrene følge med i arbejdet

For at forældrene kan følge med i jeres arbejde med bogen, kan I for eksempel lave en inspirerende udstilling om bogen, hvor forældrene kan få indblik i de aktiviteter, I laver. Lav udstillingen i børnehøjde, så børnene kan fortælle om den til deres forældre.

Det kan også være en god idé at lægge billeder og små filmklip af arbejdet med bogen på en digital platform, så forældrene kan følge med i jeres arbejde og lave nogle af de samme aktiviteter derhjemme. Vær opmærksom på, om alle børn må filmes.

I kan også invitere forældrene med i dagtilbuddet, så de kan overvære, hvordan I arbejder med bogen.

Det er en god idé at synliggøre fokusordene for forældrene – både på jeres digitale platform og i dagtilbuddet, hvor I kan hænge en plakat op med dem på et sted, hvor både børn og forældre kan se dem, for eksempel i garderoben. Ledsag så vidt muligt hvert fokusord med et illustrerende billede. I kan opfordre forældrene til at bruge fokusordene sammen med deres børn.

Fokusordene bør stå på både dansk og på børnenes modersmål, så derfor kan I bede forældre med et andet modersmål end dansk om at skrive ordene på deres modersmål.

Ved at anerkende og inddrage forældrenes modersmål som en ressource i sprogarbejdet kan børnene blive opmærksomme på forskellige sprog og skriftsystemer.

En opmærksomhed, der i høj grad kommer børnene til gode, når de skal i gang med at lære at læse i skolen.

Sproggavens materialer

Sproggaven består ikke kun af denne bogfolder.

Fredensborg Kommune har, i samarbejde med pædagoger, ledere og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning, udviklet et omfattende materiale, som kan anvendes i arbejdet med Sproggaven.

- Sproggavens skema over børns sproglige udvikling
- Sproggavens skema over børns motoriske udvikling
- Tre film, der skildrer den udvidede dialogiske læsnings 3 faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg.
- En film om sprog og literacy i hverdagens rutiner
- Sproggavens Håndbog i udvidet dialogisk læsning
- 16 bogfoldere med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven
- Sproggavens materiale til forældre

Alle materialer kan hentes ved at scanne QR koden eller hentes på Fredensborg Kommunes hjemmeside: www.fredensborg.dk/borger/boern-og-unge/vi-har-fokus-paa/sproggaven

FREDENSBORG
KOMMUNE